

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอียง จังหวัดลำปาง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอียง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีอาเซียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้ตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียน ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน โดยการปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนพฤติกรรมในด้านการมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแสดงออกถึงมารยาทไทยและมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ และการใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสันติ อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดการแสดงพฤติกรรมรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนแต่ละด้าน ประกอบด้วย การมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม การแสดงออกถึงมารยาทไทยและมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน และการใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสันติ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านการมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนด รองลงมา คือ นักเรียนสามารถทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนแนะนำหรือให้ความคิดเห็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น

2. ด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความคิดเห็น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศในอาเซียน รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 ข้อ คือ นักเรียนเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร และการพูด นักเรียนชื่นชมในวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ เช่น การแต่งกาย และการใช้ภาษา และนักเรียนกระตือรือร้นในการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศในอาเซียน พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรม การทักทายหรือทำความเคารพของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน

3. ด้านการแสดงออกถึงมารยาทไทยและมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ มีความคิดเห็น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากัน 2 ข้อ คือ นักเรียนทำความเคารพผู้ใหญ่และผู้อื่น ด้วยกิริยาที่เหมาะสมแบบไทย และนักเรียนกล่าวคำว่า “ขอบคุณ/ขอใจ” ทุกครั้งเมื่อมีผู้ให้ของ นักเรียน รองลงมา คือ นักเรียนแต่งกายได้อย่างเหมาะสมกับวัย และเหมาะสมกับสถานที่ พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีมารยาทในการพูด ไม่พูดเสียงดัง พูดต่อเสียงผู้อื่น

4. ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน มีความคิดเห็น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดทุกชนิด รองลงมา คือ นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกงผู้อื่น พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนปฏิบัติตามกฎจราจร เช่น สวมหมวกกันน็อคในการซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์

5. ด้านการใช้วิธีแก้ปัญหาอย่างสันติ มีความคิดเห็น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับการปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ นักเรียนรู้จักให้อภัยผู้อื่น รองลงมา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 3 ข้อ คือ นักเรียน ไม่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจ ปัญหา นักเรียนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการใช้คำว่า “ขอโทษ” แม้ตนเองจะไม่ใช่ผู้ทำผิด และนักเรียนยอมรับผิดเมื่อตนเองได้ทำผิดจริง พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียน แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ใช้สติคิดก่อนพูด และทำ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องการรับรู้ความเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดนาเอียง จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาขออภิปรายผลดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียน โดยรวมมีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติบ่อยครั้ง ยกเว้นด้านการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน อยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนรับรู้และเห็นความสำคัญในปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของอาเซียน การแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมในการดำรงชีวิตประจำวัน มีความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมที่มีหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า (3)) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดีมีความหมายมากกว่าการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองการเลือกตั้ง และการทำงานของรัฐบาล ความหมายของพลเมืองดียังรวมถึงวิธีที่พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมและให้ความช่วยเหลือชุมชนของตน สถานที่ทำงาน และในกลุ่มชุมชนที่มีความหลากหลาย ซึ่งเราเรียกว่าสังคมพลเมือง และสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538, หน้า 118) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของพลเมืองดีว่า หมายถึงพฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรมการรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ผู้ที่มีพฤติกรรมลักษณะนี้จะเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกรอบของกฎหมายบ้านเมือง ไม่ประพฤติผิดกฎระเบียบของสังคม เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ายึดถือกฎเกณฑ์ และเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มุ่งอนาคต คือ การคาดการณ์ไกล อดได้รอได้มีจิตแกร่ง มีสุขภาพจิตดี มีความวิตกกังวลน้อย มีสติปัญญาสูงกว่า และมีทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรมโดยสรุปแล้ว พฤติกรรม การเป็นพลเมืองดี หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่ทำตามที่ทำตามกฎหมาย กฎระเบียบของสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบตามบทบาทที่บุคคลนั้นปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เป็นการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ยึดหลักในศาสนาที่ตนนับถือ จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดำรงในการประพฤติ ปฏิบัติ หรือการกระทำในทางที่ดีเพื่อที่จะส่งต่อความสุขให้กับตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ และยังสอดคล้องกับ ศิริวิทย์ กุลโรจน์ภัทร (2537, หน้า 43) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรม การเป็นพลเมืองดีว่าหมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่เป็นไปตามกฎระเบียบทางสังคมและทางศาสนา รวมทั้งมีความรวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของตน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมถึง ชุตินาถ รัตนจรณะ (อ้างใน ปนัดดา ปัญญา, 2551, หน้า 46-47) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อ คือ ตรงต่อเวลายอมรับความผิดพลาด รักษาชื่อเสียงของตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความซื่อสัตย์ ตั้งใจทำงาน มีความอดกลั้น รู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน มีความกระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้ มีความขยันขันแข็ง มีความเสมอต้นเสมอปลาย ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ เคารพระเบียบ กฎเกณฑ์มีวินัยในตนเอง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการประหยัคอดออม คือ ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายมีความพอดีในการบริโภค ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ เพิ่มพูนทรัพย์ด้วย

การเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์ รู้จักใช้ดูแลรักษา และบูรณะทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวม วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบ มีสัดส่วนและออมไว้บ้างตามสมควร พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย คือ มีระเบียบวินัยรักษาความสะอาดบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสาธารณสถาน รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ และละเว้นการไม่เคารพกฎหมาย สนับสนุนและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่แก้ปัญหาโดยวิธีรุนแรง หรือไม่ชอบด้วยระเบียบวินัยและกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ทำหน้าที่พลเมืองดี พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา คือ ไม่เบียดเบียนประทุษร้ายต่อสัตว์ มีเมตตากรุณา ไม่เห็นแก่ได้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่พุดปด ขยงให้แตกร้าง มีความประพฤติดีในความสัมพันธ์ทางครอบครัวและทางเพศ เว้นสิ่งเสพติด มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว มีความกตัญญูกตเวที ซื่อสัตย์สุจริต

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว ผลการศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียน ด้านการมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทำงานอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ พบว่า นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมการรับรู้โดยการปฏิบัติบ่อยครั้ง และพฤติกรรมในการปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ นักเรียนทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนด นักเรียนเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนเป็นคนมุ่งมั่นในการทำงานของตนเองจนเกิดผลสำเร็จไม่ว่างานนั้นจะยากแค่ไหน นักเรียนปรับปรุงและพัฒนางานด้วยตนเอง นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นักเรียนสามารถแสดงเหตุผลและเสนอแนะข้อคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม นักเรียนสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ดี มีมนุษย และนักเรียนแนะนำหรือให้ความคิดเห็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครอง รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนของครูทำให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญในการรู้บทบาทและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เห็นผลดีในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม รู้ว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควรปฏิบัติในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม สอดคล้องกับ เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่ และ รุ่งเรือง สุขาภิรมย์ (2550, หน้า 84) กล่าวว่า iva คุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ที่ประเทศส่วนใหญ่มีไม่ว่าจะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อเป็นฐานที่อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ร่วมกันพัฒนาความเจริญและความมั่นคงของประเทศชาติได้แก่ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ มีวินัย เคารพในระเบียบ ความรับผิดชอบ รู้หน้าที่ ประหยัด

ผลการศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนด้านการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม พบว่า นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมการรับรู้โดยการปฏิบัติบ่อยครั้ง และพฤติกรรมในการปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ นักเรียนเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทย เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร และการพูด นักเรียนชื่นชมในวัฒนธรรมของประเทศอื่น ๆ เช่น การแต่งกาย และการใช้ภาษา นักเรียนกระตือรือร้นในการศึกษาเรียนรู้

วัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศในอาเซียน นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ของประเทศในอาเซียน นักเรียนชื่นชมการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้อื่น นักเรียนปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทยได้ เช่น การรับประทานอาหาร และการพูด นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ และนักเรียนเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมการทักทายหรือการทำความเคารพของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนกำลังให้ความสนใจ คำนึงตัว และพร้อมในการเรียนรู้ประวัติความเป็นมา รวมทั้งวัฒนธรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในกลุ่มประชาคมอาเซียน รวมทั้งครูได้เตรียมความพร้อมด้วยการจัดการเรียนการสอน ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ (2554, หน้า 99) กล่าวว่า ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในสมาชิกประชาคมอาเซียนควรมีการศึกษาวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะประเทศที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันด้วยการยกที่จะสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติต่อประชาชนเหล่านั้น ได้ในระยะเวลาอันสั้น ได้อย่างถูกต้องด้วยตระหนักในความไม่สมดุลของ 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ที่มุ่งไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวการเปิด “เสรี” ทางการค้า บริการ การลงทุนและแรงงาน ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนในยุคการผลิตข้ามพรมแดน และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ ทั้งนี้ ประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียนจึงต้องมีการปรับตัวเข้าหากัน เพื่อให้สามารถเริ่มต้นเดินไปในทิศทางเดียวกันได้ และจะนำไปสู่การปรับระบบและเงื่อนไขต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพราะใน 365 วันของอาเซียนจะมีการหมุนเวียนความหลากหลายไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับประเทศไทยที่ต้องทบทวนกระบวนการมีส่วนร่วมในการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการเปลี่ยนถ่ายวัฒนธรรม (Cultural exchange) เพื่อก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองด้วยกันและป้องกันความขัดแย้งระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้น

ผลการศึกษารับรู้ความเป็นพลเมืองอาเซียนของนักเรียนด้านการแสดงออกถึงมารยาทไทยและมารยาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ พบว่า โดยรวมมีพฤติกรรมการรับรู้โดยการปฏิบัติบ่อยครั้ง และพฤติกรรมในการปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ นักเรียนมีมารยาทในการพูด ไม่พูดเสียงดัง พูดต่อเสียดผู้อื่น นักเรียนมีมารยาทในการฟัง ไม่ขัดจังหวะเมื่อผู้พูดยังไม่จบ นักเรียนแต่งกายได้อย่างเหมาะสมกับวัย และเหมาะสมกับสถานที่ นักเรียนมีมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นักเรียนกล่าวคำว่า “ขอบคุณ/ขอบใจ” ทุกครั้งเมื่อมีผู้ให้ของนักเรียน และนักเรียนไม่หยับของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่วนพฤติกรรมในการรับรู้โดยการปฏิบัติเป็นประจำคือ นักเรียนทำความเคารพผู้ใหญ่และผู้อื่นด้วยกิริยาที่เหมาะสมแบบไทย จากผล

ที่ได้จากการศึกษาอาจเนื่องมาจากการเลี้ยงดูอบรมของพ่อแม่ผู้ปกครองรวมการอบรมสั่งสอนของครู ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการแสดงออกถึงมารยาทที่ดีงามของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม สอดคล้องกับ พรทิพย์ เกษรานนท์ (2555) กล่าวว่า การแสดงออกที่มีแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติโดยได้รับการอบรมให้คงงามตามความนิยมแห่งสังคมมารยาท ไม่ได้คิดตัวมาแต่เกิด แต่ได้มาจากสิ่งแวดล้อม มีการศึกษา อบรมเป็นสำคัญ คุณริยา พึ่งวาจาของคนแล้ว พอคาดได้ว่าผู้นั้นได้รับการศึกษาอบรมมาอย่างไร พื้นฐานที่สำคัญที่สุดของมารยาท คือ ความสุภาพและสำรวม คนสุภาพจะเป็นคนที่มีจิตใจสูงเชื่อมั่นในตัวเอง เพราะคนที่มีอะไรในตัวเองแล้วจึงจะสุภาพอ่อนน้อมได้ ความสุภาพอ่อนน้อมมิได้เกิดจากความเกรงกลัว แต่ถือว่าเป็นความกล้า ส่วนความสำรวม คือ การเป็นคนมีสติ ไม่พูดไม่ทำอะไรที่เกินควร รู้จักการปฏิบัติที่พอเหมาะพองาม คิดดีแล้วจึงทำ คาดเดาว่าการกระทำจะเป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย มิใช่เฉพาะตัวคนเดียว ปัจจุบันด้วยพิษของโลกาภิวัตน์และโลกของการแข่งขันและการทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่แข่งเวลาในการที่จะปลูกฝังสิ่งดีงามเหล่านี้ไป เกิดการหลงลืมคำว่า “มารยาท” และได้เกิดการทำสิ่งต่างๆ ที่ยึดตนเองเป็นหลัก โดยไม่ได้คำนึงถึงคนในสังคมนั้นว่าเขาจะรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ตนเองกระทำ กล่าวง่ายๆ ว่า “ไม่เอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะไม่ใช่เรื่องของเร เรื่องของเรา คือ เราต้องสบาย ต้องได้ไม่ต้องเสีย หรือต้องสำเร็จ” จึงทำให้สังคมเกิดความสับสนว่า “สิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ” “สิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม” “สิ่งใดถูกกาลเทศะหรือไม่ถูกกาลเทศะ” บางคนก็กล่าวไปจนถึงการมีสมบัติผู้ดี จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันในสังคม ความอคติต่อกันทำลายบรรยากาศดีของการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้สังคมนั้นไม่น่าอยู่ แต่ถ้าทุกคนหันมาปรับปรุงบรรยากาศที่ดีในสังคมตั้งแต่หน่วยเล็กจนถึงหน่วยใหญ่ที่สุด จะทำให้สังคมนั้นๆ น่าอยู่มากขึ้น จะพบกับความถ้อยทีถ้อยอาศัย น้ำใจที่เอื้ออาทรกันและกัน การช่วยกัน/ร่วมมือกันทำงาน และเกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและการทำงาน

ผลการศึกษารับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนด้านการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน พบว่า นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมมารับรู้โดยการปฏิบัติเป็นประจำ และพฤติกรรมในการปฏิบัติเป็นประจำ คือ นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบกฎกติกาต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดทุกชนิด นักเรียนเคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น ไม่นำของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง และไม่ทำลายของผู้อื่น นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน เช่น ไม่ส่งเสียงดังก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้อื่น และไม่ทำลายทรัพย์สินของชุมชน นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คดโกงผู้อื่น ส่วนพฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ นักเรียนปฏิบัติตามกฎจราจร เช่น สวมหมวกกันน็อกในการซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้ใหญ่ และนักเรียนไม่หาเรื่องทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะนักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์การปฏิบัติตามกฎระเบียบของบ้าน ชุมชน และของโรงเรียน จึงเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเคารพกฎหมาย ส่งผลให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตนเองได้ ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ วิทย์ วิศทเวทย์ และคณะ (2533, หน้า 60) ที่กล่าวว่า สมาชิกของสังคมทุกคน จะต้องยึดมั่นการปฏิบัติตามข้อระเบียบอย่างเคร่งครัดรวมไปถึงการเคารพกฎหมายของบ้านเมืองด้วย ขณะเดียวกันเมื่อทำผิดก็ต้องยอมรับผิด จะอ้างสาเหตุว่าตนไม่ทราบว่ามีระเบียบปฏิบัติ นั้น ๆ อยู่ หรือว่าไม่มีสิทธิ์ใด ๆ ก็ไม่ได้ นอกจากนี้ผู้ที่ทำหน้าที่รักษาระเบียบวินัยและกฎหมาย เมื่อพบเห็นสมาชิกคนใดในสังคมละเมิดกฎเกณฑ์กติกาที่สังคมได้ตราขึ้นไว้ ก็จะต้องทำการลงโทษไปตามหนักเบาของความผิด จะเลือกรักมักที่ซัง ยกโทษคนนั้นคนนี้ไม่ได้ เพราะทุกคนทำผิดแล้วไม่ได้รับโทษ สังคมก็จะสับสนวุ่นวาย การมีระเบียบวินัย บุคคลจะต้องยึดมั่นไว้ในใจเสมอ ต้องเป็นคนที่ละเอียดที่จะกระทำชั่ว ไม่ใช่ไม่ทำชั่วเพราะกลัวถูกลงโทษ

ผลการศึกษารับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียนด้านการใช้ชีวิตแก้ปัญหาอย่างสันติ พบว่า นักเรียนโดยรวมมีพฤติกรรมการรับรู้โดยการปฏิบัติบ่อยครั้ง และพฤติกรรมในการปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ นักเรียนไม่ใช่ความรุนแรงในการตัดสินใจหา นักเรียนหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดปัญหา นักเรียนแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการใช้คำว่า “ขอโทษ” แม้ตนเองจะไม่ใช่ผู้ทำผิดนักเรียนแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุผล ใช้สติคิดก่อนพูดและทำ นักเรียนให้เกียรติผู้อื่นเสมอ ไม่หาเรื่องผู้อื่น นักเรียนเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ เช่น ลักษณะท่าทาง การพูด และการแสดงอารมณ์ และนักเรียนยอมรับผิดเมื่อตนเองได้ทำผิดจริง ส่วนพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำคือ นักเรียนรู้จักให้อภัยผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวุฒิภาวะและประสบการณ์การเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละสถานการณ์มีมากน้อยอย่างไร รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน ของครูมีบทบาทในการพัฒนานักเรียนในการใช้ชีวิตแก้ปัญหาอย่างสันติท่ามกลางความหลากหลายของบุคคลและวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังที่ ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล (2534, หน้า 3) ได้กล่าวว่า แม้จะมีปัญหาเกิดขึ้นถ้าแก้ไขโดยละเว้นการใช้ความรุนแรงแล้ว ย่อมจะมีความสุขสมเย็นพอสมควร เรียกได้ว่ามีสันติภาพแม้จะไม่คงทนถาวร เพราะสภาวะที่ทั้งปวงย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขปัจจัยต่าง ๆ แต่ก็น่าจะเป็นสภาพชีวิตและสังคมที่ผู้คนยอมรับได้ด้วยความรู้ตัวว่า จะต้องตื่นตัวอยู่เสมอที่จะแก้ไขปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างถูกทาง เพื่อที่จะสร้างสรรค์ชีวิตและสังคม อันมีสันติภาพตามสมควรแก่ฐานะของปวงชน บุคคลควรจะต้องเรียนรู้ลักษณะธรรมชาติของวิถีชีวิตและสังคม เข้าใจกฎเกณฑ์ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล และต่อชุมชนกระทั่งถึงสังคมใหญ่ เรียนรู้วิถีแก้ปัญหาความขัดแย้งในระดับต่าง ๆ รู้เท่าทันธรรมชาติภายในจิตใจของตนเองที่อาจเป็นสาเหตุของความขัดแย้งและรุนแรง สอดคล้องกับ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2550, หน้า 88) กล่าวว่าไว้ว่า

สถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ สันติสุขด้วยประเทศที่มีประชาชนหลากหลายชาติพันธุ์ โรงเรียนจะช่วยปลูกฝังให้เด็กยอมรับความแตกต่างในเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมตั้งแต่เล็ก และยังคงคล้องกับ ชรินทร์ มั่งคั่ง (2551, หน้า 22) ได้เรียบเรียง สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (life skill) ไว้ว่า เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอนสังคมศึกษา

1. ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคม มีเจตคติที่ดีและเป็นพลเมืองดีของอาเซียน เช่น การจัดกิจกรรมเข้าค่ายอาเซียนในโรงเรียน เพราะค่ายเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้หนึ่งที่จัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างสูงสุด อันจะเป็นพลังการขับเคลื่อน การเตรียมความพร้อม พัฒนานักเรียนสู่การอยู่ร่วมกับประชากรของประเทศต่าง ๆ ในประชาคมอาเซียน
2. ควรจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมีประสบการณ์จริงในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วม เช่น การแสดงบทบาทสมมุติ แสดงละคร และการเล่นเกมหรือกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะกระบวนการทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น นักเรียนแต่ละคนมีบทบาท มีความร่วมมือและช่วยเหลือกัน เกิดการรับรู้และเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอาเซียน
3. ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างหรือแบบอย่างการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีอาเซียน เช่น ใช้กรณีศึกษาแล้วให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็น การจัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนดู เพื่อฝึกทักษะการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้เหมาะสม
4. ครูผู้สอนสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีและพลเมืองดีอาเซียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะในสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในเรื่องช่องทางการรับรู้ความเป็นพลเมืองดีอาเซียนของนักเรียน
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างหน่วยการเรียนรู้หรือการพัฒนาชุดการเรียนรู้เรื่อง พลเมืองดีอาเซียน ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน